

УДК 339.5.05(477:5-11)

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КРАЇНАМИ СХІДНОЇ АЗІЇ

Трофимчук А.П.*Львівський національний університет імені Івана Франка*

У статті проаналізована структура зовнішньої торгівлі України та країн Східної Азії, як одних з основних зовнішньоторговельних партнерів. Адже розвиток зовнішньоторговельних відносин між країнами є надзвичайно важливим аспектом сталого економічного зростання та ефективної участі у світовому економічному розвитку. Ці відносини повинні базуватися на захисті національних інтересів та взаємовигідній довгостроковій співпраці, адже можливості висококонкурентного розвитку національних економік передусім визначаються чинниками, що створюють передумови для інноваційного зростання та технологічної модернізації. Саме ці країни, з огляду розмір економік, кількість інвестицій та технологічний розвиток, є одними з рушіїв світової економіки. Поглиблення співпраці з країнами Східної Азії, а особливо з Китаєм, Японією та Південною Кореєю пришвидшить процеси розвитку економіки України та пришвидшить модернізацію.

Ключові слова: зовнішньоторговельне співробітництво, експорт, імпорт, торговельний баланс, товарна структура, Східна Азія

UDC 339.5.05(477:5-11)

THE ANALYSIS OF TRADE COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND THE COUNTRIES OF EAST ASIA

Trofymchuk A.*Ivan Franko National University of Lviv*

In the article the structure of foreign trade of Ukraine and East Asia countries as one of the main trade partners has been analyzed. Development of trade relations between two countries is one of paramount importance for sustainable economic growth and effective participation in the global economic development. These relations should be based on protecting the national interests and mutually beneficial long-term cooperation, because possibility of highly competitive national economies development is primarily determined by factors that set the stage for innovative growth and technological modernization. These countries, given the size of economies, amount of investment and technological development are among drivers of global economy. Strengthening of cooperation with the countries of Asia, especially with China, Japan and South Korea will accelerate the processes of economic development and modernization in Ukraine.

© Трофимчук А.П., 2015

Keywords: economic cooperation, export, import, trade balance, commodity structure, East Asia

Актуальність проблеми: Зовнішньоторговельне співробітництво, як риса притаманна економіці будь-якої країни, є найважливішою складовою відносин України з країнами світу, особливо в умовах швидкого розвитку процесів глобалізації. Адже саме ці виклики ставлять перед Україною актуальні завдання, пов'язані з пошуком нових джерел конкурентоспроможності, а також партнерів, у взаємодії з якими можна було б прискорити процеси модернізації та розвитку економіки.

На сучасному етапі одними з найперспективніших зовнішньоторговельних партнерів для України є країни Східної Азії, адже продовжуючи шлях економічних реформ країни регіону до 2050 року ставлять за ціль досягти остаточного закріплення, як світових економічних лідерів. Розроблення довгострокової програми співпраці України з країнами Східної Азії, з визначенням основних пріоритетів та конкретних заходів сприятиме збалансуванню зовнішньоторговельного співробітництва між країнами та значному підвищенню обсягів торгівлі товарами та послугами.

Аналіз останніх наукових досліджень. Дослідженню та аналізу динаміки зовнішньоторговельного співробітництва України та країн Східної Азії присвячені роботи таких українських науковців як О.Г. Білорус, А.С. Філіпенко, З.Я. Макогін, В. М. Галик, І.В. Клименко тощо, також цій проблемі присвячено багато аналітичних доповідей Національного інституту стратегічних досліджень. Адже незважаючи на високі показники, невирішеною залишається проблема покращення, більш ширшого налагодження та розгалуження інфраструктури співробітництва, з огляду на видиму перспективу. Аналіз динаміки експорту та імпорту товарів та послуг України з країнами Східної Азії дасть змогу більш чітко визначити місце країн регіону у структурі зовнішньої торгівлі України, що покаже які саме напрями зовнішньоторговельного співробітництва є найбільш перспективними.

Мета роботи. Визначити місце країн Східної Азії у структурі зовнішньої торгівлі України.

Викладення основного матеріалу. Однією з найголовніших форм зовнішньоекономічної діяльності є зовнішньоторговельні відносини, які представлені експортом та імпортом товарів та послуг. У відповіді на

запитання для чого країни торгують закладено дві причини. Перша, ресурси – природні, людські, інвестиційні розподіляються між країнами світу дуже нерівномірно. Країни в значній мірі різняться своєю забезпеченістю економічними ресурсами. Друга причина це те що ефективне виробництво різних товарів потребує різних технологій і комбінацій ресурсів [1, ст. 707].

У статті використаний підхід, який застосовує ООН при поділі країн світу за географічним критерієм, де до Східної Азії відносяться Китайська Народна Республіка (КНР), включаючи спеціальні адміністративні регіони Гонконг, Макао і Тайвань, Корейська Народна Демократична Республіка (КНДР), Японія, Монголія та Республіка Корея (РК) [9].

За підсумками 2014 р. обсяг експорту українських товарів знизився на 13,5 % порівняно з 2013 роком, і склав 53,9 млрд. дол. США. Імпорт зменшився на 28,3%, що в грошовому еквіваленті становить 54,3 млрд. дол. США. У 2014 році зафіксований дефіцит зовнішньої торгівлі товарами в 468,3 млн. проти, тоді як дефіцит у 2013 році склав 13,527 млрд. дол. США, така різниця вказує на позитивну динаміку у зовнішній торгівлі, незважаючи на загальне скорочення експорту та імпорту. У зовнішній торгівлі послугами за підсумками 2014 року експорт України склав 11,2 млрд. дол. США, імпорт 5,6 млрд. дол. США, тобто рік закінчився для України з профіцитом в 5,6 млрд. дол. США. Однак у порівнянні з 2013 роком показники погіршилися, а саме експорт склав 79,2 % до 2013 року (11,2 млрд. дол.), імпорт на 75,4 % (5,6 млрд. дол. США). У той же час у 2013 році було збільшення об'єму експорту та імпорту послуг у порівнянні з 2012 роком 109,1 % і 113, % відповідно [2].

Головними п'ятьма торговельними партнерами України за результатами 2014 року є Російська Федерація (експорт 9,7 млрд. дол. США, імпорт 12,6 млрд. дол. США), Туреччина (експорт 3,5 млрд. дол. США, імпорт 1,2 млрд. дол. США), Єгипет (експорт 2,8 млрд. дол. США, імпорт 91 млн. дол. США), Китай (експорт 2,6 млрд. дол. США, імпорт 5,4 млрд. дол. США) та Польща (експорт 2,6 млрд. дол. США, імпорт 3,06 млрд. дол. США) [2].

У географічній структурі у 2014 році відбулася вагома зміна. Якщо попередній роки перше місце за об'ємами експорту займали країни СНД, то у 2014 році перше місце зайняли країни-члени ЄС. Об'єм експорту України до ЄС склав 17,7 млрд. дол. США, тоді як до країн СНД 16,3 млрд. Для порівняння у 2013 році ситуація була така: країни-члени ЄС 18,5 млрд.

дол. США, а в з країнами СНД 23,1 млрд. В об'ємі імпорту навпаки скоротилася частка країн-членів ЄС з 31,9 млрд. дол. США у 2013 році до 22,5 млрд. у 2014 році, з країнами СНД цей показник складав 22,2 млрд. дол. США у 2013 році і 23,4 млрд. у 2014. Що стосується країн Східної Азії то об'єм експорту у 2014 році склав 3,5 млрд. дол. США (7 % від загального експорту України), об'єм ж імпорту склав 6,6 млрд. (12 % від загального імпорту України) (рис. 1).

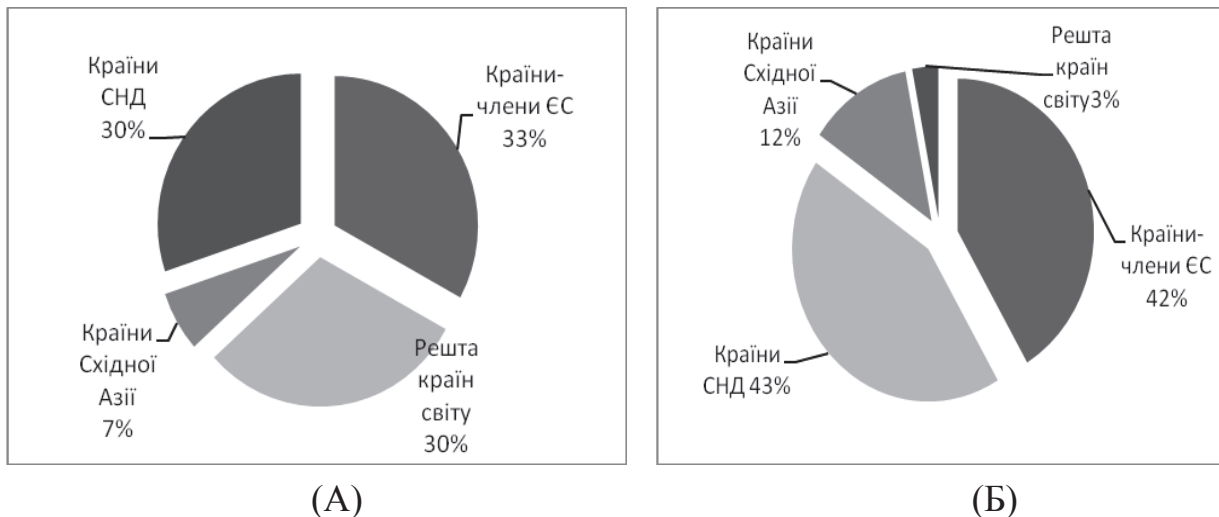

Рис. 1. Географічна структура експорту (А) та імпорту (Б) товарами України у 2014 р. [2]

Згідно результатів 2014 року в товарній структурі експорту України провідні позиції займали залізо та сталь (12,9 млрд. дол. США), злаки (6,5 млрд. дол. США), тваринні, рослинні жири і масла (3,8 млрд. дол. США), руди, шлак і зола (3,4 млрд. дол. США), машини, устаткування (2,9 млрд. дол. США) [2].

Серед країн Східної Азії трьома основними торговельними партнерами України є Китай, Республіка Корея та Японія частка яких за даними 2014 року у загальному експорті складає 4,9 %, 0,9 % та 0,3 % відповідно. Менший відсоток у торгівлі з Україною мають Тайвань 0,15 % від загального обсягу експорту, Гонконг 0,04 %, Монголія 0,07 %, КНДР 0,01 %, що у грошовому еквіваленті 10,4 млн. дол. США. Торгівлі товарами між Україною та Макао є незначною і у 2014 році згідно даних Міжнародного центру торгівлі склала всього 74 тис дол. США (табл. 1).

Між Україною та країнами Східної Азії, Китаєм, Японією та Республікою Кореєю останні десять років має місце негативне сальдо торговельного балансу. У торгівлі між Україною та Китаєм цей

показник динамічно змінювався з 2,8 млрд. дол. США у 2007 році, досягши максимуму 6,1 млрд. дол. США у 2012 році і знизившись до 2,7 млрд. дол. США у 2014 році. Значно менш негативне сальдо торговельного балансу між Україною та Японією, яке зменшилося з 1,3 млрд. дол. США у 2007 році до 403 млн. дол. США у 2014 році.

Таблиця 1 – Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами України з країнами Східної Азії, 2014 р., млн. дол. США

№	Експорт			Імпорт			Сальдо
	Країна Партнер	Вартість	% від всього експорту	Країна партнер	Вартість, млн. дол. США	Частка, % від всього імпорту	
1.	Китай	2674	4,9	Китай	5408	9,9	-2734
2.	Японія	209	0,3	Японія	612	1,12	-403
3.	Р К	510	0,9	Р К	478	0,8	32
4.	КНДР	10	0,01	КНДР	0,3	-	10,1
5.	Монголія	38	0,07	Монголія	0,6	-	37,4
6.	Тайвань	85	0,15	Тайвань	197	0,36	-111,1
7.	Гонконг	25	0,04	Гонконг	17	0,03	8,6
8.	Макао	-	-	Макао	-	-	-
Разом		3553			6714,7		- 3165

Джерело: [2]

Динаміка у торгівлі України з Республікою Кореєю з негативного у 1,3 млрд. дол. США у 2007 році змінилася до позитивного 32 млн. дол. США за результатами 2014 року. У торгівлі з Тайванем сальдо за останні вісім років не було жодного разу позитивним, що говорить про неефективне ведення зовнішньоторговельних відносин. Позитивне сальдо, за розглянутий період у торгівлі з Україною має тільки Монголія, хоча частка у загальному експорті невелика, всього 38,1 млн. дол. США, що складає 0,07 % від загального експорту України у 2014 році (табл. 2).

Згідно даних за січень 2015 року сальдо торговельного балансу залишається негативним з Китаєм 49,3 млн. дол. США (експорт – 275,2 млн. дол. США, імпорт 324,5 млн. дол. США), Японією 8,2 млн. дол. США (експорт – 15,6 млн. дол. США, імпорт 23,7 млн. дол. США), Тайванем 9,8 млн. дол. США (експорт – 1,7 млн. дол. США, імпорт 11,5 млн. дол. США), однак залишається позитивним з Республікою Кореєю 14,5 млн. дол. США, КНДР 0,1 млн. дол. США та Гонконгом 0,04 млн. дол. США [2].

Основні позиції українського експорту в КНР у 2014 році, що наведена у таблиці 2.2, продовжували займати мінеральні продукти (руди, шлаки та зола), питома частка яких становила 60,1% (1,6 млрд. дол. США) від загального обсягу експорту до КНР, однак це всього лише 1,18 % від загального імпорту мінеральних продуктів Китаєм.

На друге місце у 2014 році вийшли зернові культури, питома частка яких склала 13,7 % (368 млн. дол. США), це 5,9 % від загального

імпорту зернових Китаєм. З другого на третє місце у 2014 році перемістилися жири та олії, питома частка яких склала 13,6 %, це 3,9 % від загального імпорту жирів та олії Китаєм. Замикають десятку основних товарів, що Україна експортує в Китай: деревина, та вироби з деревини (3,67 %); реактори ядерні, котли машини (3,62 %); судна (1,9 %); продукція борошномельно-круп'яної промисловості (0,75 %); електричні машини (0,4 %); літальні апарати (0,3 %); інші товари (0,2%). Інші товарні позиції українського експорту до КНР не перевищували 0,2% у загальній структурі експорту.

Таблиця 2 – Динаміка товарної структури експорту товарів Україною до Китаю, 2012-2014 рр., млн. дол. США

№	Групи товарів	Роки		
		2012	2013	2014
1.	Всього	1777	2726	2674
2.	Руди, шлак і зола	1430	1769	1607
3.	Зернові культури	0	26	368
4.	Жири та олії тваринного або рослинного походження	71	436	363
5.	Деревина і вироби з деревини	36	84	98
6.	Реактори ядерні, котли, машини	62	200	96
7.	Судна	7	53	52
8.	Продукція борошномельно-круп'яної промисловості	280	9	20
9.	Електричні машини	17	19	11
10.	Літальні апарати	544	519	10
11.	Інші товари	27	7	5

Джерело: [3]

Обсяг імпорту України з Китаю у 2014 році скоротився у порівнянні з 2012 роком на 2 млрд 490 млн дол США. Аналіз структури у 2014 р. свідчить що основу українського імпорту склали: електричні машини 20,5% (1,1 млрд. дол. США) об'єм імпорту яких хоч і скоротився за останні три роки на 891 млн. дол. США, але все ж продовжує займати перше місце; реактори ядерні, котли, машини 14,6% (783 млн. дол. США); полімерні матеріали, пластмаси 7 % (380 млн. дол. США), взуття 4,8 % (264 млн. дол. США) об'єм імпорту скоротився у порівнянні з 2012 на 342 млн. дол. США; чорні метали – 4,07% (220 млн. дол. США); засоби наземного транспорту, крім залізничного 3,7 % (204 млн. дол. США); іграшки 3,1 % (170 млн. дол. США); двадцятку найбільш імпортованих товарів Україною з Китаю замикають скло та вироби зі скла 1,2 % (69 млн. дол. США) [3].

Аналіз структури двосторонньої торгівлі свідчить про зниження обсягу імпорту в Україну всіх основних груп товарів що ймовірно

пов'язано зі збільшенням курсу долара США по відношенню до гривні, що створює певні труднощі для середніх і малих імпортерів.

Республіка Корея посідає друге місце серед торговельних партнерів України і країн Східної Азії, після Китаю, загальний товарообіг у 2014 році склав 988 млн. дол. США. Основними статтями українського товарного експорту до Республіки Корея за результатами 2014 р., були зернові культури 62 % (320 млн. дол. США), чорні метали 28,6% (146 млн. дол. США), вироби з чорних металів 1,7 % (8 млн. дол. США), продукція хімічної промисловості, зокрема екстракти дубильні 1,3 % (6,7 млн. дол. США), недорогоцінні метали 1,01 % (5,1 млн. дол. США), реактори та ядерні котли 0,9 % (4,7 млн. дол. США), деревина та вироби з неї 0,8 % (4,2 млн. дол. США). Інші товарні позиції українського експорту до Республіки Корея не перевищували 0,8 % у загальній структурі експорту [7].

Основними статтями імпорту до України з Республіки Корея у 2014 р. були електронне обладнання 23,4 % (112 млн. дол. США), засоби наземного транспорту, крім залізничного 22,6 % (108,3 млн. дол. США), реактори ядерні, котли машини 14,2 % (67,9 млн. дол. США), пластмаси та полімерні матеріали 10,6 % (51 млн. дол. США), каучук, гума 5,2 % (25 млн. дол. США), залізо і сталь 3,7 % (17,8 млн. дол. США), вироби з паперу 2,4 % (11,6 млн. дол. США), оптична, фото та медична техніка 2,3 % (11,2 млн. дол. США), нитки синтетичні або штучні 1,8 % (8,9 млн. дол. США) та ін. [7].

Японія є третім за обсягом торгівлі партнером України у Східній Азії, загальний товарообіг у 2014 році склав 822 млн. дол. США, що на 621 млн дол. США менше у порівнянні з 2013 роком. Таке значне зниження сталося за рахунок падіння як об'ємів експорту на 248 млн. дол. США, так і об'ємів імпорту на 372 млн. дол. США.

В українському експорті в Японію традиційно домінує сировинна продукція: руди та метали, зернові. За результатами 2014 року провідне місце посіли руди, шлак і зола, головним чином залізні руди і концентрати - 42% експорту (88 млн. дол. США), у порівнянні з 2013 роком, експорт даного товару зріс на 2,6 % (1,3 млн. дол. США). Друге місце посіли зернові культури – 36 % експорту (16 млн. дол. США), які в попередні роки займали виключно лідируючі місця, так скажімо порівняно з 2013 роком об'єм експорт зернових скоротився на 76 % (252 млн. дол. США). Третє місце у 2014 році це залізо та сталь 7,7% (16 млн. дол. США), у порівнянні з 2013 роком, експорт зріс на 36 % (6 млн. дол. США).

Наступні основні статі українського експорту до Японії були такими: алюміній, та вироби з нього 5,4 % (11 млн. дол. США); інші недорогоцінні метали 2,8 % (5,9 млн. дол. США); продукти неорганічної хімії 2,5 % (5,3 млн. дол. США); екстракти дубильні 0,7 % (1,6 млн. дол. США) та інші [5].

Японський імпорт до України формується на основі продукції високотехнологічних виробництв, лєвова частка якої припадала на продукцію машинобудування. Перше місце у структурі імпорту займає автотранспорт, крім залізничного, це автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначені головним чином для перевезення людей 53,2% (326 млн. дол. США). Друге місце за результатами 2014 року займають машини та котли 10, 7% (65,6 млн. дол. США). Третє місце електронне обладнання, таке як наприклад електричні трансформатори, 9,7 % (59, 4 млн. дол. США). Наступні статті імпорту такі: вироби з гуми 6,3 % (38,7 млн. дол. США); оптична, фото та медична техніка 4,2 % (25,8 млн. дол. США); хімічні волокна 2,07 % (12,7 млн. дол. США); фармацевтична продукція 1,9 (12,1 млн. дол. США); інші промислові товари 1,2 % (7,8 млн. дол. США) та інші [5].

Четвертим за обсягом торгівлі партнером України серед країн Східної Азії є Тайвань, загальний товарообіг у 2014 році склав 282, 2 млн. дол. США, який скоротився у порівнянні з 2013 роком на 28 % (110, 8 млн. дол. США). Основними статтями українського експорту до Тайваню є залізо та сталь 52,4 % (44,6 млн. дол. США); білкові речовини, такі як альбуміноїди, модифіковані крохмалі, клеї, ферменти 17,5 % (14,9 млн. дол. США); мідь та вироби з неї 8,3 % (7,1 млн. дол. США); жири та олії тваринного або рослинного походження 7,3 % (6,2 млн. дол. США); зернові культури 7,3 % (6,2 млн. дол. США); електричні машини 2,1 % (1,8 млн. дол. США); сіль, сірка, землі та каміння 1,2 % (1 млн. дол. США) тощо [8].

Серед найбільш імпортованих товарів Україною з Тайваню є електричні машини 41% (81, 686 млн. дол. США); котли машини 12,1 % (24 млн. дол. США); залізо та сталь 9,5 % (18,7 млн. дол. США) та інші [8].

Ще одним партнером України у Східній Азії є Монголія у 2014 році товарообіг між Україною та Монголією становив 38,6 млн. дол. США та зменшився, у порівнянні з 2013 роком на 18,3%. При цьому, український експорт становив 38 млн. дол. США зі зменшенням на 17% (7,8 млн. дол. США). Імпорт з Монголії становив 616 тис. дол. США та зменшенням на 56 % (801 тис. дол. США) [6].

Структура українського експорту до Монголії, як і в минулі роки, залишилася незмінною. Лідируючу позицію займає продукція харчової промисловості а саме шоколад та шоколадні вироби 26,5 (10,1 млн. дол. США), готові продукти з зерна 20,4 % (7,7 млн. дол. США), цукор та кондитерські вироби з цукру 14,6 % (5,5 млн. дол. США, паперова продукція, а саме папір та картон 10,1 % (3,8 млн. дол. США), тютюнові вироби 6,8 % (2,6 млн. дол. США) то інші [6].

У структурі імпорту з Монголії до України у 2014 році присутні мінеральні продукти, такі як плавиковий шпагат – 98,2 %, а також у 2014 році експортувалися Україною меблі 6 тис дол. США, інші готові текстильні вироби 5 тис дол. США.

Попри закритість економіки Кореїської Народної Демократичної Республіки, між нею та Україною існує торгівля. У 2014 році товарообіг склав 10,7 млн. дол. США, з яких експорт 10,4 млн. дол. США та імпорт 334 тис дол. США. Основні статті експорту це продукція борошномельно-круп'яної промисловості 7,6 млн. дол. США, зернові культури 1,8 млн. дол. США, насіння і плоди олійних рослин 552 тис дол. США, котли, машини 102 тис. дол. США. Імпорт представлений такими статтями як котли, машини 71 тис дол. США, засоби наземного транспорту, крім залізничного 60 тис дол. США, прилади та апарати оптичні, фотографічні 52 тис. дол. США, синтетичні або штучні штапельні волокна 46 тис дол. США [4].

Висновки. З аналізу основних показників зовнішньоторговельного співробітництва України та країн Східної Азії можна зробити висновок про важливість регіону для України, як одного з стратегічно важливих. Відповідний розвиток східного вектору зовнішньоекономічної політики дозволить Україні не лише залучити додаткові інвестиції, підвищити науково-технічний та економічний потенціал, а також диверсифікувати та збільшити обсяги зовнішньоторговельного співробітництва, оскільки саме країни Східної Азії зараз стають одними з рушіїв світового економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Макконнелл, К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика [Текст] : пер. с англ. / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. – 11-е изд. – К. : ХаГар, 2000. – 785 с.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] : – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Bilateral trade between Ukraine and China: [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intracen.org/>
4. Bilateral trade between Ukraine and Democratic People's Republic of Korea: [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.intracen.org/>
5. Bilateral trade between Ukraine and Japan: [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intracen.org/>
6. Bilateral trade between Ukraine and Mongolia: [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intracen.org/>
7. Bilateral trade between Ukraine and Republic of Korea: [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intracen.org/>
8. Bilateral trade between Ukraine and Taipei, Chinese: [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intracen.org/>
9. Statistical annex [Electronic resource] / World Economic Situation and Prospects 2013. – 2013. - Available from: http://www.un.org/en/development/desa/policy/wesp/wesp_current/2013country_class.pdf